

Средно училище „Николай Катранов”

Свищов, ул. “Христаки Павлович” № 8,

тел. директор: 0631/6 09 51; секретар: 0631/6 08 65

e-mail: sounkatranov@gmail.com

УТВЪРЖДАВАМ: ...../п/.....

(Генади Иванов, директор)

П Р О Г Р А М А

ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ

НА УЧИЛИЩЕ

Програмата е създаден на основание чл. 263, ал. 1, т. 9 от Закона за предучилищното и училищното образование и е приета от Педагогическия съвет с Решение № 13, Протокол №13 от 14.09.2020 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

Водещи стратегически документи при изготвяне на училищната програма на СУ „Николай Катранов“ за превенция на ранното напускане на образователната система:

- [ЗАКОН за предучилищното и училищното образование](#)
- [НАРЕДБА за приобщаващото образование](#)
- Конвенцията на ООН за правата на детето
- [НАРЕДБА № 3 от 6 април 2017 г. за условията и реда за приемане и обучение на лицата, търсеци или получили международна закрила](#)
- [Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства \(2015 – 2020\)](#)
- [План за действие по изпълнение на Националната стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства \(2015-2020 г.\)](#)
- [Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите \(2012 - 2020\)](#)
- [Национален план за действие за периода 2015-2020 г. за изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите \(2012-2020\)](#)
- [Националната стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността \(2014 – 2020\)](#)
- [Национален план за действие в изпълнение на Националната стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността за периода 2017-2018 година](#)
- Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 година
- Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)
- Конвенция за борба срещу дискриминацията в областта на образованието
- Национална стратегия за младежта за периода 2010-2020 година,
- Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване за периода до 2010 година.
- Областни и общински стратегически мерки за превенция на отпадане от училище в задължителна училищна възраст.

Планът за превенция на ранното напускане на училище е част от Стратегията на СУ „Николай Катранов“ и плана за реализацията ѝ /2016 г.- 2020 г./. Преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните истории на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху

цялостното социално-икономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план. Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно.

Основни принципи:

- Всеки ученик има право на образование и трябва да има равен достъп до образование;
- Всеки ученик може да учи и да се възползва от предимствата, които образованието дава;
- В образователния процес не се допуска дискриминация, основана на раса, народност, пол, етническа принадлежност, социален произход, вероизповедание, обществено положение, увреждане или друг статус;
- Промените в образователната система се съобразяват с потребностите и адаптивността на конкретния ученик в много по-голяма степен, отколкото обратното;
- Различията между учениците са източник на многообразие и богатство, а не на проблеми;
- Ученикът има право да участва в училищния живот, да изразява и аргументира своите идеи, мнение.
- Всички аспекти на образованието, програми и методи на преподаване, както и формите на комуникация следва да бъдат адаптирани, за да се създадат възможности за активно включване.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;

2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива;
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегическите и нормативни документи в три основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище чрез:

- 1.1. Анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система,
- 1.2. Идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях и
- 1.3. Планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане;

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:

- 2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.
- 2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество
- 2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.

3. Политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище

- 3.1. Създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите;
- 3.2. Завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: дистанционна, вечерна, задочна, кореспондентска;
- 3.3. Участие на преждеременно напусналите училище в курсове за ограмотвяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда;

3.4. Популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;

3.5. Създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;

3.6. Кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен.

3.7. Включени в учебните програми часове по предприемачество, повишаване на компетентността по инициативност и предприемачество чрез целенасочени извънучилищни дейности.

Силни страни на СУ „Николай Катранов“:

- Високо квалифицирани учители;
- Иновативни и интерактивни методи на обучение, използване на ИКТ;
- Многообразие от извънкласни дейности;
- Предоставени възможности за изява;
- Подкрепяща и приятелска среда;
- Много добра материална база;
- Работа по проекти в международни партньорства по различни теми и с участия на различни възрастови групи
- Публичност и прозрачност на цялостната политика - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики,
- Обратна връзка с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители,
- Приемственост – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция.
- Идентифициране на рисковите фактори – доклад анализи на педагогически съветник и класни ръководители.

Слаби страни СУ „Николай Катранов“:

- Липса на регистър на ученици, застрашени от отпадане;

- Неизползван ресурс на ученическото самоуправление за мотивиране към учене и активно участие в училищния живот на застрашени от отпадане ученици;
- Неизползван възможен ресурс на Училищното настоятелство и други неправителствени организации за мотивиране към учене.

ИДЕНТИФИЦИРАНИ ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Икономически причини
2. Социални причини;
3. Образователни причини;
4. Етнокултурни причини;
5. Институционални причини;
6. Причини, свързани със здравния статус;

Социално-икономически причини:

- Лошото качество на живот на определени социални слоеве;
- Ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);
- Ранно вменяване на детето да носи родителски отговорности и задължения за по-малките си брат/сестра;
- Преживяване на изоставяне при отсъствие на родител или родители за много дълъг период от време /работещи извън страната/

Образователните причини:

- Затрудненията при усвояване на учебния материал;
- Слаб интерес към учебния процес, липса на мотивация за учене, кризи в семействата, нездравни поведенчески модели.
- Наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;

Културални различия и причини:

- Образованието не е приоритет ;
- Ценностната ориентация е към материалното натрупване и консумативно мислене/поведение
- Не се подкрепя от обществото израстване на личността в здрави ценности /етични норми, морал/
- Липса на ясни критерии и регламент в ползването на ИТ

Психологически причини:

- Различни страхове – преживяване на страх от провал, от изоставяне и неприемане, ниско самочувствие и неувереност;
- Неадекватна самооценка;
- Проблеми на възрастта / на израстването, на преминаване през възрастови периоди и кризи;

Институционални причини:

- Слабости на координирания подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище;
- Наложените правила за райониране на града в условия на рязко намаляване на броя на децата. Отнемане на правото на родителя да избира училище според интересите и психосоциалните характеристики на детската личност.
- Недостатъчно ефективен контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система.

Причини, свързани със здравния статус:

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища.

Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца, както и мотивацията на . Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

Политиките и мерките, които СУ „Николай Катранов“ предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в СУ „Николай Катранов“, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. Правилата за райониране в приема събира ученици с различни интереси, нагласи и цели. Приоритет е местоживеенето, а не избора на родителя и детето за подходяща среда, общност, учители, визия и училищна стратегия. Затруднена е адаптацията на детето и това често е причина за възникване на конфликти в групата или демотивация.
2. По различни причини при някои семейства липсва ресурс за ефективна подкрепа при израстване и обгрижване на децата и учениците. Това се отразява на емоционалното и социалното развитие на личността на детето, както и на успешното справяне с учебните задачи. Предпоставка е за поведенчески и емоционални проблеми.

Мерки: Силна мотивация за активен живот, чрез редица дейности за приобщаване на децата в риск, на децата от ромски произход, децата със специални образователни потребности, както и на изоставени от родителите си, заминали в чужбина и/или поверени на грижите на близки и роднини. Привличане на родители като тренъори / настойници, в съответствие с професионалната им експертиза, за формиране на различни компетентности у учениците и представяне на добър модел за родителство.

2. Трудова миграция на родителите. Увеличаващата се емиграция, раздялата с родителите, се преживява от детето като изоставяне. Липсата на физически контакт и реално общуване има неблагоприятно отражение

върху детската психика, върху формиране на здраво его, здрави граници и самооценка. Ролите на родителя никога не могат да бъдат изпълнени пълноценно и заменени от близки и роднини. И най-грижовните баби и дядовци, особено в тийнейджърска възраст- периодът на личностна идентификация, нямат ресурс за справяне с динамично променящата се социална среда и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Поддържане на постоянни и седмични контакти за информация относно промените в поведението, темпа на развитие, необходимост от допълнителни грижи. При инциденти и при необходимост да се търси съдействие от отдел „Закрила на детето“, при противообществени прояви - МКБППМН.

3. Липса на грижи от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството;

Мерки: Оказване на социална помощ – чрез дарения, грижи за изхранването на тези деца от фирмата – доставчик на закуски и обяд, както и получаване на социални стипендии;

4. Неглижиране на потребностите на детето.

Възможни причини : Дефицити в родителските компетентности, емоционални и поведенчески проблеми, зависимости, липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в липса на контрол при спазване на здравословен режим на живеене, в т.ч. на часовете за прибиране от училище, непознаване на социалните контакти, на приятелския кръг на детето, липса на интерес към дневните и учебни дейности на детето, на наученото през деня, на подготовката за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи;

Мерки: Мотивиране на родителите. Приобщаване на тези деца към извънкласни форми, отговарящи на интересите им, за посещаване на целодневната форма на организация в училище; консултативна и терапевтична помощ, предоставяне на защитено пространство за разширени срещи между родители и училищно ръководство, класни ръководители, педагогически съветник за мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. Неефективно общуване в семейството, чести конфликти между агресивни родители – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема ролята на сигурния възрастен, както и грижите за детето в образователната институция. Оказване на психологическа подкрепа в индивидуален и групов контекст.

6. Преждевременно напускане на училище поради ранни бракове и раждане.

Мерки: Осигуряване на непрекъснати форми за информираност на тийнейджърите за сексуалното им развитие, както и включването им в тренинги, обучителни семинари и лекционни курсове, включване в тематичните разпределения на актуални за младежкото развитие теми; осигуряване на възможност за продължаването на прекъснатите училище в самостоятелна форма на обучение.

УТВЪРДЕНИ, УСПЕШНО ПРИЛАГАНИ МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ С ПРЕВЕНЦИЯТА НА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ

Приемане на училищни политики и стратегически мерки, съобразени с европейските, националните и общинските програми за образователна интеграция на децата и учениците на община Свищов/ до 2020 г./

1. УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

- Информация за деца в риск от отпадане от училище или преждевременно напуснали. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи.

Попълване на карта за оценка на деца в риска от отпадане от училище /приложение 1/;

-Координиране действията на класните ръководители с тези на психолога, педагогическия съветник и училищното ръководство;

- Повишаване на авторитета и доверието към СУ „Николай Катранов” като средишно училище за деца и ученици от община Свищов, мотивирани към разнообразни творчески активности, към усвояване на умения и знания за учене;

2. КВАЛИФИКАЦИЯ

на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант;

- Провеждане на обучения и тренинги на педагогическите специалисти за справяне с нездрава агресия и насилие в класната стая и училище, групова работа за релаксиране и емоционално развитие;
- Провеждане на тренинги за агресията и насилието, за ефективно разрешаване на конфликти;

3. РЕАЛИЗИРАНЕ НА КОНКРЕТНИ ДЕЙНОСТИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА ПРОГРАМАТА

- Дейности за усвояването на българския книжовен език и повишаване на грамотността;
- Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
- Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение.
- Създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
- Насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
- Индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
- Участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
- Други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.
- Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище
- Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна интерактивна среда, участие в училищни проекти.
- Поставяне на ученика в активна позиция по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;

Използване на метода „ученици учат ученици“ – тематични презентации и обучения.

- Превръщането на училището в приятно и желано място за учениците чрез използване на модерни и иновативни педагогични методи и форми за преподаване и научаване на учебни знания, осигуряване на подходяща интерактивна среда в обновени класни стаи и места за извънучебни занимания;

- Извършване на ефективна диференцирана работа с учениците, за които се регистрира намалена успеваемост:

- Сформиране на ЕЛПР /обща подкрепа/. Изработване на индивидуален тематичен план и график за преодоляване на дефицитите;

- Провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема-отговаря педагогическия съветник;

4. Професионално ориентиране на учениците, завършващи основно и средно образование, съобразно техните интереси и възможности.

- Организиране на среща между учениците от начален етап, от 7, 9 и 10, и 12 клас с представители на различни професии, включване в проекти за формиране на базисни компетентности.

- Осигуряване на професионално консултиране и ориентиране; Изследване, разбиране, утвърждаване на силните страни на личността на детето, на интересите и талантите си, разпознаване и разбиране на емоциите и чувствата и формиране на умения за владееенето им.

- Изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес.

- Учене чрез преживяване и работа върху мотивацията за активен живот у учениците.

5. Личностна подкрепа и развитие чрез училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;

- Извънкласни дейности, групи, тренинги за превенция на насилието, за развитие на емоционалната и интелектуалната интелигентност;

- Активно участие на Ученическият съвет в живота в училището, подкрепа към нуждаещите се ученици под формата на наставничество:

Участие при планиране дейността на часа на класа ; Лекции в час на класа „Деца помагат на деца“; Създаване на условия за личностна изява на всеки ученик.

- Организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
- Тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от зависимости или негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене).
- Пространства за арт терапевтични игри и занимания, театрални и танцови импровизации с терапевтична цел, йога, осъзнато дишане.
- Провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
- Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;

6. Гражданско образование и работа с родителската общност, тренинги за ефективно общуване между деца и родители, „Училище за родители“:

- Приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено-икономически условия.
- Посещения в помощни училища, домове за сираци и бездомници, домове за възрастни хора;
- Организиране на Дарителски кампании;
- Утвърждаване на превантивна възпитателна работа в училище с акцент всеки свободен учител да отговаря за отстранените от час ученици.

7. Здравно образование и възпитание – лекции, беседи, семинари, свързани с обучението на учениците по:

- Превенция на зависимости – рискове при наркомания, алкохолизъм, тютюнопушене.
- Сексуално образование и предпазване от СПИН.

8. Ефективно сътрудничество с родители, с неправителствени и правителствени организации.

- Дейности по проекти на училището, активно включващи родители като тренъори, обучители и настойници.
- Въвеждане на алтернативи на традиционната родителска среща, в която родителят да бъде активен участник в групов процес.
- Лесен достъп до информация чрез електронни дневници с код за родителите. Засилване на контрола върху отсъствията и своевременно информирание на родителите, с цел ефективно решаване на възникнали проблеми.
- Продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители. При необходимост търсене на съдействие от Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /МКБППМН/;
- Поставянето на приоритет в работата на класните ръководители за формиране на личностни умения у учениците за адекватно социално поведение и критично мислене в съвременните динамични обществено-икономически условия.
- Прилагане на Координационния механизъм за деца в риск.
- Включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници в такъв координационен механизъм.
- Включване в международни, национални, общински празници, проекти.

9. Подкрепа, грижа, стимулиране на ученици чрез актове на признание за успехи, чрез награди, чрез еднократни целеви стипендии за ученици, недопускащи извинени и неизвинени отсъствия.

гр. Свищов

(Йорданка Тодорова, ЗДУД)

(Милена Богданова, психолог)